

Передмова

Писати цю книжку було вкрай складно. Я брала до неї не раз, прописувала по кілька десятків тисяч слів — і закінчувала проекти.

Ключовим питанням, яке постало переді мною, було те, що правда дуже багатолика і найчастіше витверезує. Тоді як більшість документальних матеріалів пишуть на підставі етичних норм, дипломатії та, будьмо відверті, бажання автора показати себе в позитивному ключі. Але — не можна подавати правду, яка витверезує, залишаючись водночас позитивним героєм.

Переді мною постав моральний вибір. А моя мораль — це дотримуватися цінностей: дарувати щирість, якої нам так бракує, і творити корисне. От тільки таємниць політичної кухні я особливо не розкриваю. І це теж мораль. Бо якщо тебе допущено до секретів і визнано гідним довіри, поважай це право і зберігай їх. Це повага довіри до тебе.

Ось уже три десятиліття, як Україна офіційно проголошує свою незалежність. Це досягнення багато в чому особисте для кожного з нас, особливо для тих, хто народжений в останні роки існування СРСР або на початку 1990-х. Ми — те покоління, яке мусить остаточно сформулювати втрачену українську

ідентичність, сформулювати, хто ми, українці, сьогодні, куди ми йдемо, що цінуємо в минулому, ким будемо з плином десятиліть.

І ось вам перша правда. Пишаючись багатю історією, національними героями — козаками, культурою наших предків, ми, проте, занадто часто апелюємо до образу жертви, вигідного, щоб дістати підтримку, але від самого початку програшного. Так, це складно — жити в реальності перманентних криз, втрачати території, бути зрадженими гарантами нашої безпеки і говорити про країну можливостей та відкриттів. Але так і є насправді. Ми, справжня Україна, саме така. Країна, де уживаються люди з почуттям кривди й рішучістю творити, полярними світоглядами, різними культурами і геть різним минулим. Ми країна часових і культурних заломлень, паралельних вимірів, що співіснують разом.

У психології цікаво розглядають травму покинутості та як вона позначається на людині. Той, хто дістав таку травму в дитинстві, протягом усього життя відчувається завжди зайвим, неначе його не чекали, його не мусить бути. Згадайте, як у школі, спізнюючись, один учень тихенько стукав у двері, боязко зазираючи, і просив вибачення, намагаючись привертати якомога менше уваги вчителя й класу. Інший же влітав вихором, відчиняючи двері ногою, цілковито впевнений у своїй потрібності й своєму місці в цьому класі у цей час.

Ми нагадуємо цього боязкого школяра, який не має певності у своєму місці у світі. Це не дивно, враховуючи численні спроби нівелювати українців як націю. А проте зробити це досі нікому не вдалося. І нам час уже дорослішати й відчиняти ці двері до класу красиво, ввічливо і впевнено.

Саме так, упевнено, ввічливо й сильно, відчинив двері Володимир Зеленський, шостий Президент України. Для всіх українських школярів, які спізналися на уроки світу. Ми є. Тут і зараз. І неодмінно будемо частиною спільного майбутнього планети. Незалежні, сильні й щасливі.

Можна відмовлятися від підписання угод, вписувати геополітичні напрями до Конституції, проголошувати полум'яні промови, рекламувати красиві політичні гасла, утім, так і не зрозуміти ідентичності українців, дуже складної, багатогранної, емоційної, з її прадавньою мудрістю і наївною романтичністю, що вміє навчити завдяки безцінному досвіду, але не здатна збагнути багатьох досягнень Західного світу, відчуває свою належність до європейців і водночас слухає російську попсу.

Щоб почати формувати наш світогляд і розуміння, хто ми такі, мусимо подивитися правді у вічі. Не можна замовчувати правду і пропонувати національні ідеї. Не можна заплющити очі на реальність і штучно ліпити ідентичність.

Ця книжка — спроба осмислити українські реалії з погляду українки, народженої наприкінці 1980-х, просто перед розвалом Союзу. Народженої в російськомовному місті, але для якої українська мова стала рідною. Яка добряче відчула смак усіх страхів, комплексів та обмежень з боку імперської Росії, але яка вчилася у західного світу, об'їздивши десятки курсів і програм у Європі та США. Українки, яка щодня живе і працює з трьома мовами: українською, російською і англійською. Якій у дитинстві танцювалося однаково щиро під «Арлекіно» і *Oops, I Did It Again*. Якій говорили, що не можна вступити до університету без хабаря, але вона не мала грошей на хабар і вступила. Яка їздила по першу шенгенську візу, що її, мешкаючи в Києві з реєстрацією в Херсоні, треба було отримувати в Донецьку. І яка тепер літає за безвізом. Українки, якій без упину твердили «ти ж дівчинка», апелюючи до провінційних суспільних стандартів, і якій вдалося зберегти індивідуальність, щоб згодом почуватися рівнею в світі чоловіків.

Ми — покоління, народжене в радянських реаліях, але яке виросло на американській мрії. Сьогодні, як ніколи, час створювати нашу мрію, мрію кожного українця. Але для цього потрібно навчитися жити разом, приймати, усвідомлювати себе і свою роль у суспільстві. Любити країну — це поважати її.

Складно сформулювати ідентичність нації, не обмежуючи її й охоплюючи всю багатогранність. Але неможливо зробити це без намагання осмислити себе й обговорити це у межах суспільного діалогу. Я пропоную почати. Зі щирих спроб осмислити нас з погляду досвіду українки, яка любить свою країну, і пропозиції прийняти одну з мільйонів правд, що створюють нашу Україну.

Журналістка Д. оселилася в моїй новій квартирі на тиждень-два, поки знайде житло. Вона щойно переїхала до Києва, і, як кожній самостійній дівчині без повного фінансування батьків, їй потрібна була допомога. Це не перша дівчина, якій я надаю тимчасовий прихисток на час пошуку квартири: ми, дівчата, повинні допомагати одна одній. Приїхавши до Києва 2003 року, я не мала нікого, хто б допоміг мені зорієнтуватися. Попри стереотип, що студентський період життя — найкращий, я дотримуюся цілком протилежної думки. Усе моє подальше життя, яке я будувала сама, не будучи залежною від стандартів і умов університетів, а також чужого фінансування (завжди мінімального в моєму випадку), тільки кращало: що більше минало часу після вишу, то ліпшим і приємнішим ставало моє існування.

Тепер я працювала на бажаних роботах. І це був не жарт: я завжди мріяла працювати

саме в *The New York Times* і на світову організацію, яка курирує проекти, що поліпшують життя в усьому світі. У моєму випадку це був Світовий банк.

У свої тридцять два я вже зібрала кошти на іпотеку і робила ремонти у своїй першій квартирі. Я їздила по закордонах, коли хотіла, і могла бодай іноді виділити час на відпочинок. Д. завела розмову про найгарячішу тему в медіа-середовищі: чи здогадуюсь я, хто може бути прес-секретарем новообраного Президента Володимира Зеленського, який щойно прийшов у політику з креативної індустрії, а саме — побудував імперію гумору в Україні. Конкурс викликав ажіотаж, на нього пішли тисячі журналістів, прес-секретарів, комунікаційників і просто фанатів Зеленського.

Здогадуюся, зізналась я. Д. звелася на ліжці на ліжку і з властивим їй наївним здивуванням голосно скрикнула: «Спра-а-а-авді??? А чому ж ти мовчиш?!» «Бо ще не знаю, чи хочу я на це погоджуватися», — відповіла я.

Розділ 1

У нашій історії немало епізодів, які нас об'єднують. Та ми навчилися бути однією країною епізодично. У новому році нам треба бути єдиною країною кожного дня. Це має стати нашою національною ідеєю.

Володимир Зеленський.
Новорічне привітання 2020

Відновити *WiFi* на квартирі, куди я вимушено переїхала восени 2020 року, мені так і не вдалося. Тож я користувалася мобільним 3G.

До того ж сьогодні зранку в селі на Київщині не було світла. Таке часто трапляється, коли дроти вкриває ожеледь. Ранкові сіро-снігові сільські пейзажі Київської області навіювали ностальгію. Раритетна «Девчонка-девчоночка» здавалася витонченим вибором на телефонному *YouTube* о сьомій годині безсонного ранку. Зварити два яйця на сніданок і гречку на обід — я мала свій мегаплан для підтримання дієти на цілий день.

Протягле «Я за ночь с тобой отдам все на све-е-е-ете-е-е...» плавно рухало сонними м'язами, і ранок поволі почав наповнюватися першими думками і робочими повідомленнями. *YouTube* плавно перемикав хіти двадцяти-

і десятирічної давнини, іноді дратуючи рекламою дешевої нерухомості регіону. Аж раптом уся моя кухонна метушня завмерла. Ні, вода й далі кипіла, над чаєм димувала кип'яткова пара, але все це в одну мить перетворилося на щось несправжнє, неважливе, наче відсунулося в інший вимір і більше ніяк не стосувалося мене. Авжеж, я поснідаю яйцями з нарізаним авокадо, покладу гречку з копченою норвезькою рибою в лоток на обід, зроблю всі свої вранішні процедури. Та все — вже на автоматі, так, ніби моє тіло рухається неусвідомлено, як належить: душ із дверима без водонепроникних смужок, новий крем від нового косметолога, чорні штани і чорний светр (нині я ношу і купую тільки чорне... та й Бог із ним) і вже купа повідомлень у *WhatsApp*. Вранці голова тверезіша і багато питань розв'язується швидше.

Усе — через сорок сьому секунду кліпу «коля» російської естради. Річ у тім, що, поки Філіп Кіркоров співав про квітень, який прокинувся в його душі, на екрані біг що є духу не хто інший, як Президент України Володимир Зеленський. Так, біг у 2011 році, задовго до самої думки Володимира Зеленського прийти в політику. Біг у кадрах одного з найпопулярніших його фільмів. Молодий, спортивний, щирий, старанний, закоханий. У краватці й світлосірому костюмі — зараз він рідко такі вдягає.

Повірте, таке важко не помітити в розслабленому стані, якщо цей романтичний і жвавий

кіногерой — твій нинішній шеф з його колишнього життя. «Я не могла на нього не працювати, — написала я одразу повідомлення друзові. — Вдома в мене постійно крутилися його шоу по телику, а тут навіть немає *WiFi*, і перше, що я бачу зранку, — це він, який біжить у кліпі Кіркорова». І кинула посилання.

Ви вже зрозуміли, що Кіркорова *YouTube* підібрав автоматично, розцінивши його хіт «Просто подари» приблизно за категорією аншлагової «Девчоночки» Белоусова початку 1990-х. Але появу в цій логіці Зеленського в моєму сірому ранкові я досі пояснити не можу. А втім, мені вистачило цих кількох секунд, щоб цілком прочунятися від сну і повністю завантажити мозок політичною реальністю. У соцмережах і далі розгорався конфлікт між Міністерством оборони і журналістом, що працював на опозиційну силу, заступник Керівника Офісу Президента збирав головний негатив в онлайн-медіа і серед активістів, а ми наближалися до річниці зустрічі в «нормандському» форматі. Роботи було повно, і я знала, що Володимир Олександрович поставиться до неї дуже уважно. Мені досить побачити його, який фахово грає роль закоханого романтика, щоб згадати його професійну вимогливість до себе та своєї команди, і перфекціонізм, із яким він у минулому житті змушував свою тодішню команду десятки разів проходити тренування на сцені, а тепер ретельно контролював виходи

новин, фото і відео в медіа і нашу комунікацію за вічними скандалами.

Тиждень видався не з легких. Один із найважчих у році, насправді. Кінець високосного 2020-го акумулював усі емоції і провали, обіцяючи не надто райдужний початок наступного року. В повітрі витала роздратованість, яка поперемінно викликала невдоволення керівництва й безглузді конфлікти всередині команди. Залишалося кілька тижнів до нового року.

Бюджет не було ані ухвалено, ані погоджено з політичними гравцями. І навіть коли його ухвалювали, проблеми з дефіцитом залишилися. Над Україною знову, вже вкотре, нависла примара дефолту. Без західних партнерів було не обійтися. Вони все ще сумнівалися щодо чергового траншу, але розуміли, що покинути напризволяще сорокамільйонну країну в центрі Європи теж не можна. Україна й так потерпала від війни на Донбасі, запізнілих реформ, закоренілої корупції, що за тридцять років уже стала частиною менталітету, постійної розрізненості суспільства через прихильність до західних чи російських тенденцій. Усе це повторювалося з року в рік, змінювалися покоління, але Україні так і не вдалося сформувати «пакет» тих цінностей, на яких можна було б побудувати по-справжньому сильну державу.

У 2016 році, коли я поверталася до України з Брюсселя, закінчуючи там кар'єру міжнародного тележурналіста, мені випала нагода

познайомитися з редактором видання, яке читають усі політики столиці ЄС. Його досвід міжнародного кореспондента формувався десятиліттями роботи на різних континентах. Він також висвітлював Росію, Україну та інші країни пострадянського простору.

«Ніде немає таких поганих політиків, як в Україні, — констатував він мені так несподівано, що я навіть сприйняла це за одкровення. — Так, у Росії теж є корупція, теж порушуються права людини, там теж бідність і складно жити. Але у їхніх політиків усе ж є непорушні цінності. — Ми спілкувалися англійською, і тільки одне слово він вимовив російською, яку вивчив під час роботи в Москві. — Державність. — Він з більшим притиском наголосив на цьому слові. — Це те, у що вірять їхні політики, це їхня ідеологія. Українські політики не мають цінностей. Вони готові пообіцяти все що завгодно, навіть суперечливі речі, аби тільки залишатися далі в політиці».

Він мав рацію, і ми обоє це знали. 2016-й. Це був час начебто нового політичного віяння, коли вже другий рік поспіль Україна відстоювала належність до європейської родини, другий рік після Революції Гідності, коли ми чітко, через біль і смерть, визначилися, що йдемо на Захід. У нас почалися нові реформи, про нас почали більше писати в західній пресі, здавалося, багато що мало б змінитися.